Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı rapor, Avrupa Birliği'nin genişlemesiyle yeni üye ülkelerden, eski üye ülkelere yoğun göçler olacağı iddiasının gerçeği yansıtmadığını ortaya koydu

AVRUPA BİRLİĞİ EKONOMİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLDİ

Korkulan olmadı

Avrupa Komisyonu tarafından 3 Mayıs 2006'da "İki Yıllık Süre Sonunda AB Genişlemesinin Ekonomik Açıdan Değerlendirmesi - Enlargement-Two Years After- An Economic Evaluation" adını taşıyan bir rapor yayımlandı. Raporu değerlendiren TOBB Avrupa Birliği Müdürlüğü Uzmanı Ahmat Selçuk Nalbant, AB karşıtlarının öne sürdüğü iddiaların aksine, "genişlemeden" sonra geçen iki yılda, tüm üye ülkelere barış, demokrasi ve refah yayıldı. Rapora göre, ekonomik hazmetme sorunları ortaya çıkmadığı gibi, büyük göç dalgaları da yaşanmadı. Aksine 10 yıldır devam etmekte olan yakınsama süreci hızlanarak devam etti.

Raporda, 2004 yılında başlayan AB genişlemesinden 2005 yılı sonuna gelinceye kadar geçen dönemde, genişleme lehine sağlam ancak azalan bir destek olduğu belirtiliyor. Eski üyeler arasında AB genişlemesine 2004 yılında ortalamada yüzde 50'nin üzerinde destek söz konusu iken, yeni üyelerde bu oran, ortalamada yüzde 75 düzeyinde olduğu ifade ediliyor. AB–10 ülkelerinde "çevre" ve "ulaştırma" direktifleri en maliyetli direktifler olarak öne çıkıyor. 2004–2006 yılı için öngörülen 40,2 milyar Avro'luk yardımın bugüne kadar 14 milyar Avro'su tarıma, yapısal fonlara ve iç politikayı ilgilendiren konulara (nükleer güvenlik, sınır kontrolü) aktarıldığını vurguluyor.

Genişleme süreci sonunda, çoğunluğu daha önceleri merkezi planlama ekonomisine sahip olan AB–10 ülkeleri, pazar ekonomisine geçtiklerini, bu dönemde ekonomik anlamda AB-15'e hızlı bir yakınsama sürecine girildiği ve istihdam piyasalarında yapısal sorunların çözümü haricinde, AB–10 ülkelerinin makro anlamda oldukça başarılı oldukları belirtiliyor.

Raporda yeni üye ülkelerden eski üye ülkelere korkulan bir göçün olmadığını da ortaya koyuyor. Kısa dönemli veya sezonluk göçler; yeni üyelerin eski üyelerle coğrafi, kültürel ve dilsel yakınlıkları göz önüne alındığında, doğu-batı ekseninde gerçekleşen göçün korkulan etkilerini azaltıcı etki yaptığı, 2 yıllık süre sonunda AB–8 ülkelerinin AB–15 ülkelerindeki istihdam piyasalarına korkulduğu derecede olumsuz etkileri gözlenmediği belirtiliyor.

Avrupa Komisyonu tarafından 3 Mayıs 2006'da yayımlanan "İki Yıllık Süre Sonunda AB Genişlemesinin Ekonomik Açıdan Değerlendirmesi" adlı raporun özeti şöyle:

1. BÖLÜM: ÜYELİK ÖNCESİ DÖNEMDE GENİŞLEMEYE İLİŞKİN BEKLENTİLER

➤ 2004 yılında başlayan AB genişlemesinden 2005 yılı sonuna gelinceye kadar geçen dönemde, genişleme lehine sağlam ancak azalan bir destek vardır. Söz konusu destek, ekonomi iyi bir seyir halinde iken yükselmekte; daralma veya duraklama dönemlerinde azalmaktadır.

➤ Genişleme öncesi dönemde, genişlemenin ekonomik etkilerine ilişkin yapılan araştırmalara göre:

→ Yeni üyelerin 1994–2009 döneminde, ortalama yüzde 1,2 ile yüzde 2,1 arasında değişen oranlarda; eski üyelerinse yüzde 0,5 ile yüzde 0,7 arasında değişen oranlarda büyüyecekleri tahmin edilmiştir. (Avrupa Komisyonu 2001)

→ Almanya ve İtalya için yapılan bir araştırma sonucuna göre: AB'nin 10 üye ülkeyi topluluğa kabul etmediği varsayıldığında Almanya'nın uzun vadede GSYİH'si, genişleme durumunda üretilmesi muhtemel GSYİH'den yüzde 0,45, Avusturya'nın GSYİH'sinin yüzde 0,56 daha yüksek olacağı tahmin edilmiştir. (Keuschningg et al 2002). Danimarka için yapılan benzer bir araştırmaya göre: Danimarka'nın GSYİH'si kısa vadede yüzde 4,5 oranında artacağı ancak uzun vadede yüzde 1,65 oranında azalacağı tahmin edilmiştir.

→ Genişleme sonrasında eski üye ülkelerde, uzun vadede, kalifiye olan-olmayan işçilerin maaşlarının artış eğiliminde olacağı beklenmektedir. (Keuschningg et al 2001, Keuschningg et al 2002) Bu durum gerçekleştiği taktirde, eski üyelerde GSYİH'lerinin yüzde 0,6'sı oranında ortalama refah artışı olacağı tahmin edilmiştir. Buna karşılık, başka bir araştırmada beyin göçünün, eski üyelere GSYİH'lerinin yüzde 1,8'i kadar bir maliyet oluşturacağı ortaya çıkmıştır. (Lejour et al 2001)

➤ Eski üyeler 2004 yılında genişlemeye ortalamada yüzde 50'nin üzerinde destek verirken, yeni üyelerde bu oran, ortalamada yüzde 75 düzeyindedir.

➤ Genişleme sürecine destek, AB–15 içinde olduğu gibi AB–10 içinde de değişkenlik arz etmektedir.

2. BÖLÜM: GENİŞLEME İÇİN HAZIRLIK

Bu bölümde üye ülkelerin AB müktesebatını iç hukuklarına aktarmada ne durumda oldukları, genişleme sürecini desteklemek amacıyla aktarılan kaynakların büyüklükleri, söz konusu transferlerin AB–25 bütçesine etkileri ve AB-10'da gerçekleştirilen reformlar anlatılmaktadır.

➤ Rekabet Politikaları haricindeki tüm fasıllarda topluluk mevzuatı büyük ölçüde (yüzde 99) AB–10 ülkelerinde aktarılmış durumdadır. Yeni üye ülkeler AB müktesebatında yer alan 2683 direktifin 2654 adedini iç mevzuatlarına aktarmış durumdadırlar. Rekabet alanında ve iç piyasa direktiflerinin uygulamaya geçirilmesinde sorun yaşanmaktadır.

➤ AB uyum sürecinde AB–10 ülkeleri için en maliyetli

fasıllar çevre ve taşımacılık politikası olmuştur. Toplamda sadece çevre faslında maliyet, üye ülkelerde GSYİH'lerinin yüzde 18-25'i arasında değişmiştir. En maliyetli direktifler arasında "atık su arıtımı direktifi" ve "atıkların düzenli depolanmasına ilişkin direktif" öne çıkmaktadır. Dünya Bankası'nın araştırmasına göre, en maliyetli fasıl olmasına karşın orta vadede çevre direktiflerine uyum, maliyetlerinin çok ötesinde getiriler sunmaktadır. (World Bank–2002)

➤ Müktesebat aktarımı sonucunda yeni üye ülkeler ekonomilerini daha rahat şekillendirme olanağına kavuşmuşlardır. Örneğin, düzenleyici kurumların kurulması, fikri sınaî mülkiyet haklarının ve şirketler hukukunun düzenlenmesi gerekli reformların yapılabilmesi için altyapı tesisini sağlamıştır.

➤ Katılım öncesinde üye ülkelere yapılan yardımlar PHARE, ISPA ve SAPARD olmak üzere 3 kanaldan gerçekleştirilmiştir. 2004–2006 yılı için 40,2 milyar Euro yardım öngörülmüş olup, bunun 2004–2005 döneminde 14 milyar Euro'su kullanılmış durumdadır. Söz konusu 14 milyar Euro'nun yüzde 40'ı tarımsal desteklere harcanmıştır. Diğer bir yüzde 40'ı 4 adet yapısal fon (Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu, Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı, Avrupa Tarımsal Rehberlik ve Yönlendirme Fonu) ile "uyum" fonuna aktarılmıştır. Kalan dilim, iç politikayı ilgilendiren konular olan nükleer güvenlik, kurumsal yapılanma ve sınır kontrolüne harcanmıştır.

➤ AB–10 ülkeleri Topluluk GSYİH'sinin yüzde 4,7'lik bir kısmını oluşturmalarına karşın, topluluk bütçesinden yüzde 7'lik bir pay almaktadırlar. Dolayısıyla zengin AB–15 ülkelerinden AB–10 ülkelerine AB bütçesinden net transfer söz konusudur.

➤ AB–10 ülkeleri makro ölçekte borç stoğunun azaltılması, istihdam oranlarının yükseltilmesi ile emeklilik ve sağlık sistemlerinin yenilenmesi doğrultusunda politikalar belirlemektedirler. Emeklilik yaşı çoğu ülkede yasayla yükseltilmiş olmasına rağmen, insanları daha fazla çalışmaya teşvik edici önlemleri almamışlardır.

➤ 2004 ve 2005 yıllarında gerçekleştirilen enerji liberasyonu ve telekomünikasyon özelleştirmeleri, tüm yeni üye ülkelerde piyasa mekanizmasının işlerliğine katkıda bulunmuştur. AB–10 ülkelerinde devlet yardımları 2004 yılı itibariyle GSYİH ile kıyaslandığında AB–15 ortalamasının iki katıdır.

3. BÖLÜM: GENİŞLEYEN AVRUPA BİRLİĞİ'NDE MAKROEKONOMİK DURUM

➤ Dinamik bir süreç olan genişleme süreci sonunda, çoğunluğu daha önceleri merkezi planlama ekonomisine sahip olan AB–10 ülkeleri, pazar ekonomisine geçmişlerdir. Söz konusu dönemde ekonomik anlamda AB-15'e hızlı bir yakınsama sürecine girilmiş ve istihdam piyasalarında yapısal sorunların çözümü haricinde, AB–10 ülkeleri makro anlamda oldukça başarılı olmuşlardır. Ancak genişleyen AB'nin eski üyelere ekonomik katkısı azdır. Çünkü yeni katılan üye devletler, topluluk GSYİH'sinin sadece yüzde 5'lik bir kesimini temsil etmektedirler.

➤ Üyelik dönemine kadar olan sürede AB–25 ve AB–15'te makroekonomik değişmeler şu şekilde gerçekleşmiştir:

→ 1997 yılında AB-15'in yüzde 44'ü seviyesinde olan kişi başı GSYİH, 2005 yılına gelindiğinde yüzde 50 seviyesine yükselmiştir.

→ Son 10 yılda reel ücretler AB-15'te yüzde 1 oranında artış seyri gösterirken, AB–10'da yüzde 3,5 oranında artmıştır.

→ AB–10'da 1990'ların sonlarından itibaren yıllık potansiyel büyüme oranı yüzde 3,5 gibi oldukça yüksek bir seviyededir. AB–15 ile aralarındaki büyüme farkı 2001–2005 döneminde AB–10 lehine artmıştır.(Fark yüzde 1,25 ten, yüzde 1,5'e yükselmiştir.)

➤ 2001–2005 döneminde:

→ AB–10 ülkelerinde işgücü katılım oranı yüzde 65 oranında iken, AB–15'te yüzde 73 oranındadır. (Söz konusu dönemde ülkemizde işgücü katılım oranı AB-10'un da altında olup yüzde 60 düzeyindedir.)

→ AB–10 ülkelerinde yapısal işsizlik oranları yüzde 10,5'ten yüzde 13'e yükselmiştir.

→ Yeni üyelerde toplam faktör verimliliği AB–15 ülkelerinden iki kat daha yüksek seyretmiştir.

→ Kapital birikiminin potansiyel milli gelir büyümesine etkisi AB–15 ülkelerinden 3 kat daha yüksektir. (Ancak yukarıda da bahsedildiği gibi istihdam piyasaları sorunlarını aşamadığından kapital birikiminin ekonomiye yansıması olması gerekenin altındadır.)

→ Yeni üyelerde toplam faktör verimliliği AB–15 ülkelerinden iki kat daha yüksek seyretmiştir.

➤ Para ve kur politikalarında AB'ye son 10 yılda gerçekleşen yakınsama sonucunda AB-10'da enflasyon oranları AB–15 seviyesine inmiştir. AB-10'da faiz oranları değişken bir seyirdedir. Bu durum kur, gıda fiyatları ve vergi politikalarına uyum sebebiyle oluşan iş çevrimlerine bağlanmaktadır.

4. BÖLÜM: GENİŞLEME VE BÜTÜNLEŞMENİN BOYUTU

Bu bölümde 2004 genişlemesi küreselleşme kapsamında ele alınmaktadır. Ayrıca AB–25 üyeleri arasındaki bütünleşme, AB–15 ve AB–10 ülkeleri arasında mal ve hizmet ticareti ile FDI giriş-çıkışları çerçevesinde değerlendirilmektedir.

➤ 2004 AB genişlemesi sonucu oluşan yapısal değişimler birçok açıdan küreselleşme sürecine benzemektedir. Söz konusu süreçte, yeni üyelerin maliyet avantajları ortaya çıkmış; coğrafi, kültürel ve dilsel yakınlıkları sayesinde AB iç pazarının üretim zincirine kolaylıkla dahil olabilmişlerdir. Bu çerçevede bakıldığında bölgesel bir küreselleşme sağlanmış durumdadır.

➤ AB ülkelerinin uluslararası ticaret performansı şu şekildedir:

→ AB–15 içi ticaret, hacim olarak azalmaktadır. Ancak AB–25 genelindeki ticaret artışı bu azalışın üstündedir. Son yıllarda Çin, Brezilya ve Hindistan gibi ülkelerin ortaya çıkışı, AB–25 içi ticarete sadece küçük bir etkide bulunmuştur.

→ Dünyada imalat sektörü katma değerinde AB payı, hem AB–15 hem de AB–10 düzeyinde düşmektedir. Ancak bu durum AB açısından yeni değildir, uzun yıllardır devam etmekte olan sürecin devamıdır.

→ AB–10 ülkelerine giren ve üyelik gerçekleştikten sonra ciddi bir biçimde artan FDI miktarında AB–15 yüksek paya sahiptir. AB–15 ülkeleri yeni üyelerin sunduğu maliyet ve ulaşım avantajlarından yararlanmak amacıyla üretim süreçlerine ilişkin kararlarını belirlemektedirler.

➤ Genişleme'yi takip eden dönemde, yeni üyelerden eski üyelere göç sebebiyle, istihdam pi-

3 Mayıs tarihli Avrupa Komisyonu raporuna göre, genişlemeden sonra geçen iki yılda tüm AB üyesi ülkelerde barış, demokrasi ve refah yayıldı

yasalarında olumsuz değişimler yaşanması beklenmekteydi. Bu konuda yapılan araştırmalar, üretim faaliyetlerinin AB-25 geneline yayılacağını ancak bu durumun eski üyelere az bir etkide (iş kaybı, gelir kaybı) bulunacağını ortaya koymaktadır.

➤ Anılan göç hareketlerinin AB–25 ülkelerinde tekstil, ulaşım maddeleri ve "Information and Communication Technology" (ICT) ürünlerinin yoğunlukta olduğu bölgelerde derin etkiler yapması beklenmekte, ama bu durumun yeni üye ülkelere doğru geniş çapta bir meslek transferine yol açması beklenmemektedir.

➤ AB-10'dan eski üye ülkelere göç ve FDI etkisinin AB–15 üzerine etkisinin kısıtlı olacağı tahmin edilmektedir.

→ AB–15 ülkeleri FDI'nın büyük çoğunluğuna ev sahipliği yapmaktadırlar.

➤ 2004 yılında AB–15 ülkelerinden çıkan FDI'nın sadece yüzde 4'ü AB–10 ülkelerine girmiştir.

→ Yapılan araştırmalar, genişlemenin AB–15 ülkelerinin istihdamı üzerindeki olumsuz etkilerinin beklenenden az olacağını göstermektedir.

➤ Hollanda'da 2000–2005 döneminde kaybolan mesleklerin yüzde 1–1,5'u genişleme sonucu ekonomik faaliyetlerin yer değiştirmesiyle doğrudan izah edilebilmektedir.

➤ Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinde istihdam maliyetlerinde görülen yüzde 10'luk bir azalmanın; Belçika'da yüzde 0,3, Fransa'da yüzde 0,2lik bir istihdam azalmasına yol açması beklenmektedir.

➤ Yeni üye ülkeler, eski üyelere:

→ FDI yoluyla her türlü fonlama olanaklarını artırarak alternatif fon kaynakları oluşturmaktadır.

→ Ayrıca, ithalat merkezli çok-uluslu şirketler kurarak, rekabet ve istihdam olanakları oluşturmaktadırlar.

5. BÖLÜM: GÖÇ VE İŞÇİLERİN SERBEST DOLAŞIMI:

➤ Yeni üyeler ile eski üyeler arasındaki gelir, kişi başına gelir ve ücretlerde görülen farklılıklar, doğudan batıya göçün şiddetini artırıcı unsurlardır. Bu durumda göz ardı edilmemesi gereken konu, bu konuda yapılan araştırmaların ve verilerin içinde büyük bir belirsizlik unsuru bulundurduğudur. Önemli bir diğer nokta göç eden kesimin ne kadar süre için yer değiştirdiğidir. Örneğin kısa dönemlik veya sezonluk göçler; yeni üyelerin eski üyelerle coğrafi, kültürel ve dilsel yakınlıkları göz önüne alındığında, doğu-batı ekseninde gerçekleşen göçün korkulan etkilerini azaltıcı etki yapmıştır.

➤ Genişlemeden sonra AB–15 ülkelerinde çalışan AB–8 ülkeleri vatandaşları önemli ölçüde artış göstermişlerdir. Kısa vadeli ya da sezonluk çalışanlar dışarıda tutulduğunda, AB–15 ülkelerinde çalışan AB–10 ülkeleri vatandaşları istikrarlı bir grafik çizmiştir.

➤ Polonya özelinde incelendiğinde:

→ Üyeliğinin ilk yılında Polonya'dan 340 bini sezonluk olmak üzere 407 bin işçi göç etmiştir. Söz konusu işçilerin 250 bini Almanya'yı tercih etmiştir.

→ Toplam göç edenlerin yüzde 15'i kapılarını yeni üyelere açan ülkelerde iş sahibi olmuştur: 10 bini İrlanda'da, 12 bini İsveç'te ve 40 bini İngiltere'de iş bulmuştur.

➤ İngiltere'ye 2004 genişlemesini takip eden 20 ayda, yeni üyelerden ve özelikle Polonya ile Litvanya'dan, 350 bin işçi giriş yapmıştır.

➤ 2 yıllık süre sonunda AB–8 ülkelerinin AB–15 ülkelerindeki istihdam piyasalarına çok olumsuz bir etkileri gözlenmemiştir. Ayrıca ilginç bir nokta: Birçok AB ülkesinde, AB vatandaşı olmayan işçilerin toplam istihdam içindeki payı, diğer AB ülkelerinden gelen işçilerin toplam istihdam içindeki payından yüksektir.

➤ AB–15 ülkelerinden yeni ülkelerin uyum süreçlerine yardımcı olmak amacıyla yapılmış olunan yardım, hibe veya krediler son 15 yılda 28 Milyar Euro'ya yaklaşmıştır. Yıldan yıla artan söz konusu yardımlar 2005 yılında en yüksek değeri olan yıllık 12 milyar Euro meblağına ulaşmıştır. Rakamlar yüksek gibi görünse de anılan meblağ AB–10 ülkelerinin GSYİH'lerinin yüzde 2,1'i, AB–15 ülkelerininse sadece yüzde 0,01'idir. (AB genişleme projesi, Marshall Planı yoluyla Amerika tarafından Avrupa'ya 4 yıl içinde transfer edilen ve o zaman Amerika GSYİH'sinin yüzde 1,1 ine tekabül eden 13,3 milyar dolarla karşılaştırıldığında küçük bir çaba niteliğindedir.) 2007–2013 dönemi için AB–10 ülkelerinin GSYİH'lerinin yüzde 1,5 ile yüzde 3'ü arasında değişen yardım almaları öngörülmektedir.

6. BÖLÜM GENİŞLEME VE VERGİ SİSTEMLERİ:

➤ AB–10 ülkelerinde vergi gelirleri, efektif ve kurumsal vergi oranları; AB-15'le kıyaslandığında düşük seviyededir. Bu durum AB–10 ülkelerini yatırım açısından cazip hale getirmektedir. Ancak yeni üye ülkelerde uygulanmakta olan yüksek oranda dolaylı vergiler ve sosyal katkılar sebebiyle bu avantajlı durum dezavantaja dönüştürebilmektedir.

➤ Yeni üye ülkeler genel itibariyle daha az vergi toplamaktadırlar. AB–10 ülkelerinden Litvanya, Letonya, Malta, Kıbrıs, Slovakya, Estonya ve Çek Cumhuriyeti'nde vergi gelirleri düşük seyrederken; Polonya, Macaristan ve Slovenya AB–15 ortalamasına yaklaşan vergi tahsilâtı gerçekleştirmektedirler. Aslında AB–15 ülkelerine bakıldığında, farklılığın devam ettiği görülür. Nitekim İrlanda'da elde edilen vergi gelirleri GSYİH'nin yüzde 30'u iken, İsveç'te yüzde 50'sidir.

➤ Vergi gelirleri ile ilgili gelişmeler aşağıya sıralanmıştır,

→ AB–15 ülkelerinin vergi gelirlerinin büyük çoğunluğu dolaysız vergilerden sağlanmaktadır. AB–10 ülkelerinde ise dolaylı vergiler ve sosyal katkı vergi gelirlerinin ana kaynağıdır.

→ Yeni üyelerde kurumlar vergisi gelirleri GSYİH'ye oranla diğer vergi türlerinden daha önemsiz görünmektedir. AB–15 ülkelerinde kurumlar vergisi oranı yüzde 30'larda seyretmekteyken, AB–10 ülkelerinde bu oran yüzde 10'lara inmektedir.

➤ AB–10 ülkeleri düşük vergi oranları yoluyla yatırım çekme politikası izlemektedirler. Ancak, bu politika gerekli olmasına karşın, radikal reformlara eşlik ettiği takdirde kalkınma hamlelerinin gerçekleşebilmesine katkıda bulunabilmektedir.

7. BÖLÜM: GENİŞLEME VE MALİ PİYASALAR

➤ AB–10 ülkelerinin toplam mali varlıkları, AB–15 ülkelerinin mali varlıklarından oldukça düşüktür. Yeni üye ülkelerde, mali varlıkların GSYİH'lerine oranı yüzde 200–450 arasında değişmekteyken, eski üyelerde söz konusu oran yüzde 550–1300 arasında değişmektedir.

➤ AB–10 ülkeleri mali piyasaları bakımından heterojen bir grup oluşturmaktadırlar. Malta ve Kıbrıs AB–15 ülkelerine oldukça benzer mali yapıya sahiptir. Bu sebeple, yeni üye ülkelerin mali piyasalarını ince-

lerken, Malta'yı ve Kıbrıs'ı dışarıda bırakıp, AB–10 yerine AB–8 şeklinde gruplandırmaya gitmek faydalı olacaktır. Slovenya haricindeki AB–8 ülkelerinde yabancılar, bankacılık sektörünün yüzde 40'ı ile yüzde 98 arasında değişen oranlarda sektörde yer almaktadırlar.

➤ Yabancıların yeni üye ülkelerde banka sahibi olması birçok açıdan avantaj sağlamıştır:

→ Yabancı yatırımlara kapılarını açmakla yeni üye ülkeler, mali piyasalarını yeniden şekillendirme olanağı,

→ Teknoloji transferi, risk yönetimi konularında uzmanlıkları ile idare ve kurumsal yönetişim kapasiteleri sayesinde yeni üyelerin bankacılık sektöründe verimlilik artışı,

→ Sektörde artan rekabet sayesinde faiz oranlarında önemli düşüşler.

➤ Genişlemenin ardından, başta AB–15 ülkeleri olmak üzere dünya genelinde farkı ülkelerden, mali yatırımlar ve aracılık hizmetleri hızlanmıştır.

➤ Son 2 yılda özel sektör kredilerinde, yıldan yıla yüzde 15'ten yüzde 70'e değişen oranlarda artış gözlenmiştir. Söz konusu krediler ağırlıklı olarak Euro üzerinden alındığı ve merkezi başka ülkede bulunan ana bankadan o ülkede bulunan şubelerine şirket içi transferler yapıldığı dikkate alındığında yeni üyelerin dış borçlanma kapasitelerinin artması, mali yönden geri kalmışlıklarını telafi etmiştir.

8. BÖLÜM: TARIM

➤ 2004 genişlemesi sonucunda; kullanılan tarımsal alan yüzde 25, tarımsal üretim yüzde 10 ve çiftçi sayısı yüzde 50 artmıştır. Bu istatistiklere göre, yeni üye ülkelerde tarımsal potansiyel yeterince değerlendirilemediği anlaşılmaktadır.

➤ AB–10 ülkelerinin tarımsal anlamda AB–15 ülkelerin yakınsamasında önemli farklılıklar dikkat çekmektedir:

→ Yeni üyelerin üretkenlik seviyeleri eski üyelere kıyasla hâlâ oldukça düşüktür.

→ Az gelişmiş ve geçiş döneminde olan ülkelerin bir karakteristiği olan tarımın ekonomi içindeki öneminin yüksek oluşu AB–10 ülkelerinde de kendini göstermektedir. Katılım süreci çerçevesinde bakıldığında 1998 yılında yüzde 3,2 olan tarımsal katma değer, 2005 yılında yüzde 2,2'ye düşmüştür. Buna karşılık AB–15 ülkeleri yüzde 1,3'lük katma değer üretmektedir.

→ Bir diğer önemli farklılık, tarımda istihdam edilen nüfusun toplam istihdam içindeki payı dikkate alındığında ortaya çıkmaktadır. 2004 yılında AB–15 ülkelerinde toplam nüfusun yüzde 3,8'i tarımda istihdam edilirken AB–10 ülkelerinde yüzde 12,5'lik kesim tarım sektöründe çalışmaktadır. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi yeni üyelerde tarımın ekonomi içindeki payı azalmaktadır. Örneğin, 1998–2005 arasında bu ülkelerde tarımsal işgücü yüzde 22 oranında azalmıştır.

→ AB–10 ve AB–15 ülkeleri çiftlik yapıları bakımından incelendiğinde farklılıklar ve benzerlikler dikkat çekmektedir.

➤ Çek Cumhuriyeti'nde ortalama arazi büyüklüğü 79 hektar ve 100 hektarlık alana düşen yıllık çiftçi sayısı 4,6'dır. Eski üyelerde ise ortalama arazi büyüklüğü 20 hektar ve 100 hektarlık alana düşen çiftçi sayısı 5'tir. Bu durumda Çek Cumhuriyeti mevcut yapısıyla eski üyelerle rekabet edebilecek durumdadır.

➤ Buna karşılık Macaristan ve Polonya'nın tarımsal yapısında küçük ölçekli çiftlikler hâkim durumdadır. Macaristan örneği incelendiğinde, tarımsal alanların yüzde 60'ının 100 hektarın üzerinde, buna karşılık tarımsal işgücünün yüzde 70'inin 10 hektarın altında arazilerde çalışmakta olduğu görülür. Polonya'da ise sektör, istihdam açısından Macaristan'la benzerlik arz ederken, arazi açısından küçük veya orta ölçekli görünümdedir.

➤ Katılım süreci öncesinde yıldan yıla değişmekle beraber tam üyelikten birkaç yıl önce ortak tarım politikasına (OTP) geçilmiş; müdahale alımları ile süt ve şeker için kota sistemleri getirilmiştir. OTP'ye geçilmesiyle ilk aşamada çiftçilerin gelirlerinde önemli bir artış sağlanmıştır.

➤ Katılım süreci ve OTP'ye geçilmesi sonucunda, yeni üyelerin gıda işleme sektörlerinde yeniden yapılanmalar gözlenmiştir.

→ Gıda işleme sektöründe firma sayısında 90'larda görülen artış trendi üyelik sonrasında, AB fonları ve hijyen direktifleri sayesinde, tersine dönmüştür.

→ Katılım sürecinin olumlu bir etkisi sektöre gelen FDI'lara olmuştur. AB-10 ülkelerinde gıda işleme sektörüne ilişkin FDI miktarlarının hem toplam yatırımlar hem de GDP içindeki payı bugün AB-15 ülkelerininkinden yüksektir.

➤ AB–10 ülkelerinde reel tarımsal gelir dramatik bir artış göstermiştir. 2004–2005 döneminde, 1993–2005 ortalamasının yüzde 70'i kadar artış görülmüştür. Özellikle Estonya, Letonya ve Polonya'da gelirler ikiye katlanmıştır.

→ 1999–2003 döneminde, AB–10 ülkeleri, AB–15 ülkelerinin yüzde 10'u kadar tarımda istihdam edilen kişi başına ortalama net katma değer üretiyorken, 2004–2005 döneminde söz konusu oran, yüzde 16 seviyesine yükselmiştir.

9. BÖLÜM: SOSYAL UYUM

➤ Lizbon Stratejisi kapsamında, istihdam ile ekonomik büyümenin sosyal boyutu konuları, AB Sosyal Ajandası kapsamında incelenmektedir. Söz konusu ajanda 2010 yılına uzanan dönemde AB içinde mevzuat, sosyal diyalog, politika koordinasyonu ve mali destek mekanizmalarının mobilizasyonu alanlarına yönelmektedir.

Söz konusu strateji kapsamında 2010 yılında yeni üye ülkelerde istihdam oranının yüzde 70'e çıkarılması öngörülmektedir.

➤ Demografi, küreselleşme ve teknoloji açılarından bakıldığında, yeni üyelerin topluluğa katılmasıyla artan gelir farklılıkları; AB içindeki sosyal uyumun zayıflamasına yol açmaktadır. Bu kapsamda ortaya çıkan ve AB Sosyal Ajandası'nın sosyal boyutunu desteklediği Lizbon Stratejisi kapsamında, sosyal uyumun sağlanması için öncelikler belirlenmiştir. 25 üye ülkede yapılan yoksulluk ve sosyal dışlanma analizleri incelendiğinde 7 nokta öne çıkmaktadır.

→ İş gücü katılım oranı yükseltilmelidir.

→ Sosyal güvenlik sistemleri modernize edilmelidir.

→ Eğitim alanında dezavantajlar azaltılmalıdır.

→ İyi barınma koşulları güvence altına alınmalıdır.

→ Çocuk çalıştırmanın önüne geçilmelidir.

→ Kalite servisleri girişleri artırılmalıdır.

→ Ayrımcılığın önüne geçilmelidir.

➤ Demografik, ekonomik ve sosyal kalkınma; reform ve uyum çalışmalarının önemini artırmakta ve yoksulluğun önüne geçici politikaları gerekli kılmaktadır.

25 üye ülkede yapılan yoksulluk ve sosyal dışlanma analizleri, AB'de sosyal güvenlik sisteminin modernize edilmesi gerektiği sonucunu veriyor

